

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Conscientia Erronea

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

*Ficursu-
tionis ita
dicitur, et
iam cum
formidine.
Et potest
quis opera-
ri cū dubio
speculatio*

*Non tamen
practico.*

*Illaregula
iuris (no-
tior est con-
ditio possi-
dentis) non
solum est
vera in ma-
teria iusti-
tia, sed et
iam omnis
virtutis.
Probabile
est, esse so-
lum venia-
le, operari
cum con-
scientia du-
bia, an a-
ctus sit mor-
talis, vel
venialis.*

*An in du-
bitis tutior*

oppositi formidinem excludat. Unde
sufficit assensus rationis probabiliter di-
ctans hoc vel illud, honestè agi. Ita Vas-
quez, in 1.2. disp. 62. cap. 5. contra Laymā,
lib. 1. tr. 1. cap. 5. §. 1. num. 3. par. 4. tom. 3. ref.
1. §. *Notandum*. Operari autem cum con-
scientia dubia speculatiuè, & non pra-
ctice, non est illicitum; quando adhi-
bita est diligentia ad vincendum dubi-
um speculatiuum, & subest rationabilis
causa variandi iudicium speculatiuum
practice, seu hic, & nunc, v. gr. possidet
quis rem bona fide: mox incipit dubitare,
an res sit sua, quod est dubium specu-
latiuium. Adhibet diligentiam, vt certi-
or fiat, & dubium non vincitur: potest is
rem retinere, & practice non dubitare,
qua melior est conditio possidentis ex
reg. 61. de reg. iur. in 6. Hanc distinctionē
dubij practici, & speculatiui admittunt
contra Lorcam in 1.2. *disputatione* 37.
m. 1. omnes DD. *ibid.* initio.

1. Citatam regulam iuris, quod melior
est conditio possidentis, ait Vasquez in 1.2.
disp. 65. cap. 3. veram esse solum in mate-
ria iustitiæ. Et probabiliter quidem.
Sed æquè probabiliter docuit Suarez
de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 5. num. 7. veram
esse in omnibus virtutibus. Est enim re-
gula iustitiæ generalis, quæ in omnibus
virtutibus, in quibus legi vniuersali o-
bedire debemus, imbibitur p. 4. tr. 3. ref. 2.

3. Operari cum conscientia dubia, an
actus sit peccatum mortale, vel veniale,
& proponere illum vt malum in con-
fuso, secundum Vasquez in par. 2. *disput.*
59 cap. 3. num. 10. est peccatum mortale,
etiam si postea comperiatuŕ fuisse veni-
nale. Quia voluntas, dum non exami-
nat, vult illud committere, qualecunque
sit. Et sine dubio se exponit periculo
peccandi mortaliter. Sed contraria sen-
tentia Valentis tom. 2. disp. 2. q. 14. punct.
4. est probabilis, quia velle malitiam in
genere est velle malitiam, quæ non ex-
cedit veniale: si. n. excederet, non esset
veniale, & mortali cōmunis. par. 1. tr. 7.
resol. 24. par. 3. tract. 4. resol. 262. & par. 5. tr.
5. ref. 31. §. Sed difficultas.

4. Regula illa, quæ habetur in cap.
iunueni, de sponsal. & in cap. si quis autem

disp. 7. de pœnit. nimirum: Tene certum, & pare sit eli-
dimite incertum, secundum Palaum tom. 1. *gendat*
1. *disputatione* 3. punct. 6. numero. 4. & alios.
non continet præceptum sed consili-
um. Secundum Naldum v. dubium, n. 39.
procedit, quando exprimitur in iure ci-
ca aliquem casum peculiarem. At Becan-
nus in 1.2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 4. & alij pro-
cedere putant in dubio practico, non in
speculatio. Nam non obstante dubio
speculatio de iustitia, v. g. cambij colla-
ricorsa, possum ipse formare iudicium
practicum moraliter certum, me posse
illud efficere; eo quod hic, & nunc licet
mihi est, operari secundum proba-
bilem opinionem speculatiuam. p. 4. tr.
3. ref. 3.

5. In dubio, quisnam ex duobus sic
pateralicuius illegitimi, vterque tene-
tur illum alere. Attamen, si alter nolit,
aut nequeat, non teneatur alter integrū,
vt ait Azo tom. 2. lib. 2. c. 19. quest. 8. quia
illegitimus non habet ius integrum
contra vtrumque. Ita Vasquez in 1.2.
disp. 66. cap. 8. num. 48. Quamuis proba-
biliter docet Salas in 1.2. tr. 8. disp. vn.
sect. 2. m. 1. 4. 8. matrem aliquid plus exi-
pere posse à nobiliori, & ditiori, qui sci-
licet meliora alimenta præstare deberet,
si certus esset esse suum par. 4. tract. 3. re-
sol. 31.

6. In dubio, an cognitio causæ com-
getari iudici Ecclesiastico, an Laico, Ec-
clesiasticus cognoscit. Et generaliter in
omnibus dubijs eligenda est opinio,
quæ fauet Ecclesiæ. Vide v. opinio proba-
bilis, n. 1.

7. In dubio de potestate Prælati, & can-
subditus teneatur obedire. Vide v. sub-
ditus.

CONSCIENTIA
Erronea.

7° **C**onscientia erronea dicitur iu-
diciū practicum particulare,
quo quis imprudenter iudicat bonum,
quod malum, vel malum, quod bonum
est. Et quidem si conscientia etiam
erronea dicat aliquid esse peccatum,
quod

*In dubio
vter ducit
sit patet ille
gitimi, v-
terque te-
netur illū
alere.*

*Quamuis
mater pos-
sit aliquid,
plus exigere
à nobiliori,
& ditiori.*

*Agere cum
conscientia
erronea, di-
cunt ante actū
esse mortu-
ferū est pec-
catū mor-
tale.*

quod alioqui non esset peccatum est illud efficere. Hoc autem peccatum non habet specialem malitiam contra preceptum, vel virtutem, sed generalem quamdam rationem peccati, determinanda ex tali, vel tali materia, circa quam versatur. Vnde qui falsò putaret hodie esse Vigiliam, & non ieiunaret, eiusdem speciei peccatum committeret ac si verè Vigilia esset, & sic non oportet in Confessione explicare circumstantiam conscientie errantis, sed sufficeret dicere: *Non ieiunavi in Vigilia.* Vide Salas in par. 2 tract. 8. *disputatione 1. sect. 33. num. 28.* Sed contrarium docet Valentia tom. 4. *disp. 7. quæst. 1. punct. 7 par. 3. tr. 4. resol. 162 §. Notandum.*

Illius speciei, cuius existimatur.

Quandoque etiam solè veniale.

Errans in utramque partem non dicit utramque partem contrariam esse peccatum. Debet actu sic non peccat actu, nisi actu sit conscientia dicitare, ut sic peccatum.

8 Agere contra conscientiam errantem, non semper est mortale: sed quandoque veniale: suamque gravitatem, & levitatem sumit à gravitate, & levitate materiae, in qua conscientia errat, & à diversitate iudicii, falsò suadentis, vel monentis. Nam conscientia dicitare potest, ut peccatum mortale, etiam si sit levis, sicut etiam dicitare, ut veniale, cum materia sit gravis, Ita Azorius tom. 1. *libr. 2. cap. 8. quæst. 5. par. 5. tr. 5. res. 31.*

9 Nullum peccatum committit quis, utramque si sequeretur conscientiam errantem, si partem non dicit utramque partem contrariam esse peccatum. quia non adest libertas sufficienti ad peccatum par. 9. *tr. 8. res. 47.* Et Debet actu sic non peccat actu, nisi actu sit conscientia dicitare, ut sic peccatum. Actum de eius obligatione, *ibid. res. 48.* ad deponendam conscientiam erroneam, debent esse rationes probabiles in contrarium, quia pro libito talem conscientiam deponere nequeat *ibid. res. 49.*

CONSERVATOR.

Regularis non potest eligi in Conservatore.

Regularis non possunt eligere alium Regularem Prælatum in conservatorem, de hoc lege Breve Innocentii Decimi 4. *Maij 1648. p. 9. tr. 9. res. 26.*

CONSVETUDO.

1 **C**onfuetudo abrogat ius positivum. Sed ad hoc duo sunt necessaria, ex cap. *fin. de consuetud.* Primum, quòd sit rationabilis. Est autem ratio nabilis secundum Palatium in 3. *sentent. distinct. 37. disputatione. 7.* si neque dissonat à iure divino, neque à iure naturali. Secundum, quòd sit præscripta sufficienter. Sufficienter autem præscriptio est, si legi bis, aut ter contraveniatur, Principe sciente, & non contradicente, cum facile posset. (Simplex autem tolerantia non excusat à legis contraventione, quia multa per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, ex cap. *cum iam dudum, de præben. part. 1. tractat. 2. resolut. 5.* Et *part. 4. tractat. 1. resolutio. 1. §. Verum.*) Si autem consuetudo introducatur, ignorante legislatore, sicut de iustit. *libro 1. quæst. 7. art. 3.*, & alii, asserunt, nullum tempus determinatè sufficere, sed arbitrio prudentis determinandum, ex qualitate negotii, & actionum pluralitate. Azorius tom. 1. *libr. 5. cap. 4. quæst. 4.* distinguit, aitque pro lege civili sufficere decem annos, pro Canonica quadraginta. Sed dicendum cum Palao tom. 2. *tractat. 10. disputatione unie. punct. 4. nu. 2.* probabile esse, quòd etiam ad abrogandam legem Canonica consuetudo decem annorum sufficiat, quia, cum de illa nihil peculiare quoad hoc designetur, censendum videtur ex iure civili: Nec est paritas, quòd ad præscriptionem contra bona Ecclesiastica requirantur quadraginta anni. Nam in hoc, ut ait Granado in 1. *2. controv. 7. tractat. 3. part. 2. disputat. 16. Immo Palatius, in c. 1. num. 9.* præscriptio tollit ius Ecclesiæ in illa bona, etiam ipsa volente; foro consuetudo verò tollit obligationem legis ex tacito legislatoris consensu, qui sufficienter dignoscitur, in decennio, quiri præteritum Palatius, ubi supra tenet, huiusmodi spatium, & præscriptionem esse necessariam pro foro exteriori, ut Index

Consuetudo tollit ius positivum. Si est ratio nabilis.

Et sufficienter præscripta.

Id est, si legi bis, aut ter sciente, & non contradicente Principe conservetur.

Vel si ipso ignorante, violetur per decennium.

Etiam si sit Canonica.

scientia præscriptio.